

Studiul pe care l-am efectuat ne-a ajutat să conchidem că caracterul independent al copilului devine calitativ atunci când el se manifestă în cercul semenilor lui, iar părinții sunt spectatori cu atitudine pozitive vis-a-vis de activitate. Prin urmare, o condiție pedagogică foarte importantă pentru dezvoltarea independenței este activitatea în comun a preșcolarilor, iar părinții sunt obligați să preia aceeași strategie de educație.

Deci, o condiție importantă necesară pentru cultivarea independenței o constituie dirijarea corespunzătoare a acestui proces din partea celor maturi. Monitorizarea pedagogică trebuie să prevadă sporirea formelor de activitate individuală (discuții prealabile cu copiii, însărcinările, jocuri-probleme, sarcini-situații, lucrul pentru autoservire, diverse activități de joc).

Bibliografie

1. Băban, A., Consiliere educațională. Ghid metodologic pentru orele de dirigenție și consiliere, Ed. S.C. PSINET SRL, Cluj-Napoca, 2002.
2. Verza, E., Verza, F.E., Afectivitate și comunicare la copiii în dificultate, Ed. Fundației Pro-Humanitas, București, 2004.
3. Vrăsmaș, E., Vrăsmaș, T., Copii cu cerințe educative speciale, în Revista de Educație Specială, nr. 1/1993.
4. Зверева, О.Л., Кротова, Т.В., Общение педагога с родителями в ДОУ, методический аспект, Творческий Центр, Москва, 2005.

PREMISE MULTIASPECTUALE ALE INTEGRĂRII COPILOR CU DIZABILITĂȚI ÎN MEDIUL SOCIAL

Natalia CIUBOTARU, lector universitar

*”Fiecare persoană din această lume arată
diferit și are idei, experiență, tradiții și
abilități diferite. Am învățat că diferențele
creează noi oportunități, vise și noi prieteni”.*
(Victor Pineda, din „Totul ține de abilități”)

Summary

The social integration of children with disabilities is an element of utmost importance for our society as well as for Europe. The issue of social integration of children with disabilities is considered, from the perspective of human rights, to the promotion of the democratic principle of equal opportunities in the entire social environment. Moreover, the social integration of children with disabilities contributes to the establishment of an optimal model of successful integration, to understanding the role of these people in the balanced and harmonious evolution of society, promoting the idea of equality of equal opportunities and ensuring socialization through tolerance, non-discrimination.

Incluziune socială – ansamblu de măsuri și acțiuni multidimensionale din domeniile protecției sociale, ocupării forței de muncă, locuirii, educației, sportului, ocrotirii sănătății, informării și comunicării, mobilității, securității, justiției și culturii, precum și din alte domenii destinate integrării persoanelor cu dizabilități în societate (conform art. 2 din Legea nr. 60 din 30.03.2012, privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități).

Peste 600 de milioane de persoane din întreaga lume au un anumit tip de dizabilitate. Aproximativ două treimi dintre ele trăiesc în țări în curs de dezvoltare și cu economie de tranziție. Doar o mică parte din aceste persoane beneficiază de educație sau reabilitare. Situația din Republica Moldova nu este nici ea foarte diferită. Conform datelor Biroului Național de Statistică, numărul estimat al persoanelor cu dizabilități, în Republica Moldova, este de 184,5 mii persoane, inclusiv 12,9 mii copii cu vârsta de 0-17 ani. Persoanele cu dizabilități constituie aproximativ 5% din populația țării. Copiii cu dizabilități constituie aproximativ 2% din numărul total al copiilor din Republica Moldova. Conform BNS, aproape fiecare a șaptea persoană cu dizabilitate se încadrează în categoria celor cu dizabilitate severă [10].

Majoritatea dintre acestea se ciocnesc zilnic de bariere sociale, medicale sau politice, fiind abuzate și discriminate. Fiecare a zecea persoană cu dizabilități locuiește într-o instituție rezidențială, fiind lezată de dreptul de a avea o familie. Atitudinea discriminatorie față de persoanele cu dizabilități este o consecință a politicilor devalorizante ale statului în domeniu. Fiind considerate bolnave și neputincioase, persoanele cu dizabilități, în particular cele cu dizabilități intelectuale, practic, sunt excluse din sistemul educațional, sunt lezate de dreptul de a fi angajate în câmpul muncii, și în rezultat – sunt privite ca o povară pentru sistemul de protecție socială [6, p. 98].

B. Nirje afirmă că „integrarea înseamnă să îți se permită să fii capabil, să fii tu însuși printre ceilalți”. Altfel spus, integrarea se referă la relația stabilită între individ și societate și se poate analiza având în vedere mai multe niveluri, de la simplu la complex. Astfel, putem vorbi de:

- *integrarea fizică* – permite persoanelor cu cerințe speciale satisfacerea nevoilor de bază ale existenței lor, adică asigurarea unui spațiu de locuit în zone rezidențiale, organizarea claselor și grupelor în școli obișnuite, profesionalizarea în domenii diverse, locuri de muncă (în sistem protejat) etc.;
- *integrarea funcțională* – are în vedere posibilitatea accesului persoanelor cu cerințe speciale la utilizarea tuturor facilităților și serviciilor oferite de mediul social/comunitate pentru asigurarea unui minim de confort (de exemplu: folosirea mijloacelor de transport în comun, facilități privind accesul stradal sau în diferite instituții publice etc.);
- *integrarea socială* – se referă la ansamblul relațiilor sociale stabilite între persoanele cu cerințe speciale și ceilalți membrii ai comunității (vecini, colegi de serviciu, oameni de pe stradă, funcționari publici etc.). Aceste relații sunt influențate de atitudinile de respect și stimă și de ansamblul

manierelor de interacțiune dintre oamenii tipici și cei cu cerințe speciale;

- *integrarea personală* – este legată de dezvoltarea relațiilor de interacțiune cu persoane semnificative, în diverse perioade ale vieții. Aici sunt incluse diverse categorii de relații, în funcție de vârsta subiectului – pentru un copil, relațiile cu părinții, rude, prieteni; pentru un adult, relațiile cu soțul/soția, prieteni, copii, rude etc. Altfel spus, integrarea eficientă impune anumite condiții și anume, pentru un copil, existența unor relații cât mai apropiate cu familia, iar pentru un adult, asigurarea unei existențe demne, cu relații diverse în cadrul grupurilor sociale din comunitate;
- *integrarea în societate* – se referă la asigurarea de drepturi egale și respectarea autodeterminării persoanei cu cerințe speciale;
- *integrarea organizațională* – se referă la structurile organizaționale care sprijină integrarea. Este necesar ca serviciile publice să fie organizate în așa fel încât să răspundă nevoilor tuturor indivizilor din societate [7, pp. 25-26].

Abordarea integrată este una din direcțiile de perspectivă ale dezvoltării de mai departe a sistemului de asistență specială. Ea este foarte importantă în aspect social, socializarea timpurie se răsfrânge pozitiv asupra formării personalității și a adaptării la viață a copilului cu dizabilități.

Asistența socială a persoanelor cu nevoi speciale reprezintă o componentă fundamentală a asistenței generale acordate acestor persoane, iar din punct de vedere al eficienței intervenției, ea trebuie corelată cu intervenția psihologică, pedagogică, medicală etc., la nivelul unei echipe interdisciplinare [8, p. 68].

Analizând situația actuală în domeniul abordării dizabilității, eforturile concrete de integrare a purtătorilor acesteia, constatăm unele discrepanțe între ceea ce se întâmplă, la capitolul dat, în țara

noastră și ceea ce presupun standardele internaționale avansate în raport cu procesul integraționist.

Între timp, în domeniile conexe de cercetare – filozofie, sociologie, psihologie, pedagogie etc. – s-au constituit, în ultimii ani, segmente importante, serios fundamentate științific, în care sunt formulate și analizate o multitudine de abordări conceptuale ale noțiunii de adaptare socială.

Componentele fundamentale ale asistenței psihopedagogice și sociale:

a) *psihologică:*

- cunoașterea particularităților specifice dezvoltării psihice a persoanei și a tuturor componentelor personalității;
- atitudinea și reacțiile persoanei în raport cu deficiența sau cu incapacitatea sa și atitudinea și relațiile pe care le are cu cei din jur;
- modul de manifestare a comportamentului în diferite situații;
- identificarea disfuncțiilor la nivel psihic;
- identificarea căilor de terapie, recuperare, compensare a funcțiilor și proceselor psihice afectate;
- asigurarea unui cadru de securitate și confort afectiv pentru menținerea echilibrului psihic și dezvoltarea armonioasă a personalității;

b) *pedagogică:*

- evidențierea problemelor specifice în educarea, instruirea și profesionalizarea persoanelor cu diferite tipuri de deficiențe;
- adaptarea obiectivelor, metodelor și mijloacelor de învățământ la cerințele impuse de particularitățile dezvoltării psihofizice a persoanelor cu cerințe educative speciale;
- adaptarea/modificarea conținutului învățământului în funcție de nivelul evoluției și dezvoltării biopsihice a subiecților incluși în procesul instructiv-educativ;
- asigurarea unui cadru optim de pregătire, astfel încât fiecare subiect supus educației și instruirii să asimileze un minimum

de cunoștințe și deprinderi practice necesare integrării sociale (diversificarea ofertelor educaționale și dezvoltarea instituțiilor școlare de tip incluziv);

c) *socială*:

- inserția bio-psiho-socio-culturală a persoanei în realitatea socială actuală sau în schimbare pe axele: familială, școlară, profesională și socială;
- acțiuni de prevenire și combatere a manifestărilor de inadaptare socială sau de marginalizare a persoanelor cu dizabilitate;
- promovarea și susținerea unor politici coerente și flexibile, precum și organizarea unor servicii eficiente pentru protecția și asistența socială a persoanelor aflate în dificultate;
- informarea opiniei publice cu privire la responsabilitatea civică a membrilor comunității față de persoanele aflate în dificultate, precum și posibilitățile de valorificare a potențialului aptitudinal și relațional al acestor persoane în folosul comunității [4, 5].

În continuare, propun câteva dintre elementele fundamentale de adaptare socială a copiilor cu dizabilități, astfel încât, odată ce sunt aplicate, acestea vor contribui la extinderea oportunităților de incluziune a copiilor în mediul educațional și, prin urmare, social.

Elementele fundamentale care orientează și susțin activitățile ce vizează **integrarea persoanelor cu dizabilități** din domeniul serviciilor sociale sunt:

- *respectarea demnității umane* – fiecărei persoane îi este garantată dezvoltarea liberă și deplină a personalității;
- *universalitatea* – fiecare persoană are dreptul la asistență psihopedagogică și socială, în condițiile prevăzute de lege;
- *solidaritatea socială* – comunitatea participă la sprijinirea persoanelor care nu își pot asigura nevoile sociale, pentru menținerea și întărirea coeziunii sociale;

- *parteneriatul* – instituțiile publice și organizațiile societății civile cooperează în vederea organizării și dezvoltării serviciilor sociale; consolidarea potentialului de colaborare în domeniul integrării cu diverse categorii de instituții guvernamentale și neguvernamentale;
- *subsidiaritatea* – statul intervine atunci când inițiativa locală nu a satisfăcut sau a satisfăcut insuficient nevoile persoanelor aflate în dificultate și care au nevoie de servicii din domeniul social [4, 5].

Odată cu adoptarea noii Convenții ONU, privind drepturile persoanelor cu dizabilități, ratificată și de către Republica Moldova, s-a modificat optica asupra dizabilității, în general, și modalităților de soluționare a problemelor cu care se confruntă persoanele cu deficiențe în efortul lor de integrare/incluziune socială, în special [2, 3, 9]. În acest sens s-a propus îndeplinirea următoarelor aspecte:

- elaborarea unor modele autohtone de integrare pentru respectarea reglementărilor din proiectul legii învățământului (devenit ulterior Codul Educației Nr. 152 din 17.07.2014, cap. VI, art. 33) cu privire la organizarea unor forme alternative de educație integrată în învățământul public;
- diminuarea numărului de copii cu cerințe speciale aflați în instituțiile de ocrotire și creșterea proporțională a celor integrați în comunitate;
- sprijinirea programelor pilot pentru educație integrată, aflate în derulare în diverse localități din țară, precum și a celor care vor fi organizate în viitor;
- motivarea multiaspectuală a studenților și persoanelor din domeniul educației integrate, pentru a se putea suplini lipsa personalului de specialitate din prezent;
- realizarea unui parteneriat cu Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, UNICEF, UNESCO și ONG-uri în vederea elaborării unei strategii naționale pentru integrare, element esențial al reformei sistemului de învățământ contemporan.

Cercetarea incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități din Republica Moldova a scos în evidență următoarele aspecte:

- Situația social-demografică.
- Nivelul de trai al persoanelor cu dizabilități.
- Veniturile persoanelor cu dizabilități.
- Rețelele de suport a persoanelor cu dizabilități.
- Participarea persoanelor cu dizabilități la viața publică, culturală, politică.
- Accesul persoanelor cu dizabilități la servicii sociale.

Cercetarea a scos în evidență faptul că, deși în ultimii 5 ani au fost dezvoltate mai multe servicii sociale pentru persoanele cu dizabilități, cum ar fi Casa comunitară, Locuința protejată, Asistentul personal, Plasamentul familial specializat pentru adulți, serviciul Respiro, Echipele mobile, aceste servicii au fost dezvoltate neuniform, sunt insuficiente și nu acoperă toate nevoile persoanelor cu dizabilități. Sunt unități administrativ teritoriale care, deși au nevoie de servicii, nu dispun de nici un fel de servicii sociale specializate. În aceste comunități persoanele cu dizabilități au acces doar la serviciile prestate de asistentul social comunitar. Experții au menționat faptul că nu există un mecanism național de coordonare a dezvoltării serviciilor sociale, care să țină cont de nevoile de servicii a persoanelor cu dizabilități din diferite teritorii. Unele servicii sunt dezvoltate cu contribuția sectorului asociativ și a donatorilor, fără a avea din start strategii de asigurare a durabilității financiare. Multe servicii sociale nu au Regulamente de funcționare și standarde de calitate și nu pot fi acreditate și monitorizate din perspectiva calității serviciilor prestate. O problemă menționată de experți a fost și finanțarea serviciilor sociale din bugetele locale. În condițiile austerității bugetelor publice locale și existenței multor probleme la nivel local, asigurarea dreptului persoanelor cu dizabilități la servicii sociale în funcție de nevoi continuă să fie un vis irealizabil.

Analizând aspectele ce influențează negativ incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități în Republica Moldova, au fost evidențiate mai multe dificultăți:

- lipsa unei politici unificate și a unui cadru legal coerent în domeniul incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități;
- neracordarea cadrului legal național la standardele europene și la cele internaționale în domeniul asigurării drepturilor persoanelor cu dizabilități;
- lipsa unui sistem unic de registru și de evidență a persoanelor cu dizabilități;
- predominarea modelului medical în stabilirea invalidității, care nu încurajează incluziunea socială;
- cuantumul redus al prestațiilor sociale, care sporește riscul de sărăcie în rândurile persoanelor cu dizabilități;
- predominarea formelor rezidențiale de protecție socială a copiilor cu dizabilități, care afectează direct relațiile familiale și creează impedimente incluziunii lor sociale;
- lipsa de servicii medicosociale de intervenție timpurie, care să prevină și să minimalizeze consecințele negative în dezvoltarea și în sănătatea copiilor de vârstă fragedă;
- persistența unui sistem subdezvoltat de incluziune educațională a persoanelor cu dizabilități;
- nivelul redus de încadrare în câmpul muncii a persoanelor cu dizabilități, ca urmare a creșterii competitivității pe piața forței de muncă, coordonarea insuficientă între domeniul ocupării forței de muncă și cel al protecției sociale a acestei categorii de persoane;
- accesul limitat al persoanelor cu dizabilități la infrastructura socială;
- toleranța societății față de problemele persoanelor cu dizabilități.

Concluzii. Abordarea integrării sociale a copiilor cu dizabilități trebuie să se facă din perspectiva ecosistemică, pe lângă aspectele fizice și funcționale, aceasta presupune modificări importante de mentalitate, atitudine colectivă și individuală ce duc la conștientizarea faptului că societatea aparține tuturor cetățenilor și

că nu există argument sub nici o formă de discriminare. Mai mult decât atât, integrarea socială a copiilor cu dizabilități contribuie la instituirea unui model optim de integrare cu succes, la înțelegerea rolului acestor persoane în evoluția echilibrată și armonioasă a societății, promovând idea egalității șanselor egale și asigurând socializarea prin prisma toleranței, a nondiscriminării, a accesului liber la serviciile comunitare și la beneficiile pe care le oferă incluziunea. Fiecare dintre aceste acțiuni este egal de importantă, însă doar abordarea complexă a problemelor ce țin de incluziunea socială, adaptarea/integrarea copiilor cu dizabilități în mediul social poate asigura finalitățile scontate ale acestui proces – luat separat, niciunul dintre aceste grupuri de acțiuni nu are putere, ci doar împreună, în perfectă interdependență asigură randamentul acestui proces.

Bibliografie

1. Ainscow, M., Understanding the development of inclusive school, Falmer Press, London, 1999.
2. Conferința mondială asupra educației speciale: acces și calitate. Salamanca, Spania, 1994 (editată în limba română de Reprezentanța Specială UNICEF în România, 1995).
3. Declarația de la Salamanca și direcțiile de acțiune în domeniul educației speciale.
4. Gherguț, A., Psihopedagogia persoanelor cu cerințe speciale. Strategii diferențiate și incluzive în educație, Editura Polirom, Iași, 2006.
5. Gherguț, A. Sinteze de psihopedagogie specială, (ediția I și II), Editura Polirom, Iași, 2005, 2007.
6. Kameenui, Edward J., Simmons, Deborah C., Mihăilă, Ionela, Către incluziunea cu succes a elevilor cu dizabilități: arhitectura instrucției, Timișoara, 2008.
7. Rusu, Dan Octavian, Integrarea social a persoanelor cu dizabilități, București, 2011.
8. Racu, A., Popovici, D.V., Danii, A., Racu, S., Psihopedagogia Integrării, Ed. Î.S. F.E.P. „Tipografia Centrală”, Chișinău, 2014.

9. Regulile standard privind egalizarea șanselor pentru persoanele cu handicap, ONU, Rezoluția 48/96 din 20.12.1993, UNICEF.

http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_08%20SAN_SAN050/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774

IMPLEMENTAREA LIMBAJULUI MIMICO-GESTUAL ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Tatiana BESCHIERU, lector universitar

Summary

This article highlights the importance of studying and implementing the language/language intended for communication between the audience of hearing impaired and the whole society, as well as the role of the interpreter of the mimic language in the Republic of Moldova. The special mention of the dactileme used in the Republic of Moldova and the existence of differences between the sign language according to the country of origin.

În prezent limbajul mimico-gestual este acceptat oficial, prin hotărâre de Guvern nr. 333 din 14.05.2014, publicat în Monitorul Oficial nr. 120-126, intrat în vigoare la data de 23.05.2014. Aici, conform articolului nr. 365, este prezentat și Regulamentul privind prestarea serviciilor de comunicare prin utilizarea limbajului mimico-gestual/limbajul semnelor cu ajutorul interpretului [1, pp. 10-12]. Acest document conține date concrete cu explicarea prestării serviciilor de comunicare, drepturile și obligațiile interpretului asociației surzilor din Republica Moldova și ale beneficiarului, precum și modul de raportare și finanțare. Costul unei ore de interpretare se calculează anual reieșind din cuantumul salariului mediu lunar pe economie, prognozat pentru anul de gestiune, împărțit la 169 de ore și înmulțit la coeficientul contribuțiilor de asigurări sociale și medicale, aprobate prin Legea bugetului asigurărilor sociale de stat și Legea fondurilor asigurării obligatorii